

ایران در آستانه
انتخابات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای اجتماعی کشور

جستارهایی در
ایران در آستانه انتخابات

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

آبان ۱۳۹۴

جستارهایی در

ایران در آستانه انتخابات

به سفارش شورای اجتماعی کشور

رصد فرهنگ و اجتماع - ۳

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

آبان ماه ۱۳۹۴

جستارهایی در ایران در آستانه انتخابات / [تهیه و گردآوری] پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات،
رصد فرهنگ و اجتماع؛ [برای] شورای اجتماعی کشور. - تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات،
۱۳۹۴.

۳۶۶ ص.؛ جدول، نمودار. - (رصد فرهنگ و اجتماع؛ ۳)

موضوع: ۱. ایران. مجلس شورای اسلامی - انتخابات - مقاله‌ها و خطابه‌ها ۲. ایران. مجلس شورای
اسلامی - انتخابات - جنبه‌های جامعه‌شناختی ۳. انتخابات - ایران
شناسه افزوده: الف. ایران. وزارت کشور. معاونت اجتماعی. شورای اجتماعی کشور ب. فروست

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ج. ۵ الف / ۱۷۱۶ DSR

رده بندی دیویی: ۰۸۴۴/۹۵۵

جستارهایی در ایران در آستانه انتخابات

شورای اجتماعی کشور؛ پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

نوبت چاپ: آبان ۱۳۹۴

فهرست مطالب

مقدمه / سیدمرتضی میرباقری _____ ۷

■ ■ ■ انتخابات و ملاحظات اجتماعی فرهنگی

- ۱۱ _____ پیچیدگی جامعه و کنش جمعی مردم در ایران / محمد آقاسی
- ۲۱ _____ نگاهی به رابطه روحانیت و مجلس، از مشروطه تا امروز؛ استغنائی سازمان روحانیت از مجلس / حسن اجرایی
- ۳۳ _____ انتخابات پارلمانی، هویت جمعی و امر سیاسی / ریحانه اصلان زاده
- ۴۱ _____ سازمان‌های رفاهی، کنترل سیاسی، شهروندی / رضا امیدی
- ۴۷ _____ تأملی بر مشارکت طبقه متوسط در انتخابات پیش‌رو / یاسر باقری
- ۵۷ _____ پیامدهای نگاه اصلی به جای نگاه آلی به انتخابات در ایران / محمدرضا جوادی یگانه
- ۷۱ _____ اقوام و انتخابات / ابراهیم حاجیانی
- ۸۳ _____ بررسی هویت مورد نظر گفتمان جمهوری اسلامی ایران در قبال زنان / سید محمدمهدی خوبی
- ۹۷ _____ وندالیسم انتخاباتی؛ تخریب اموال عمومی یا تخریب افکار عمومی؟ / محمدمهدی رحمتی
- ۱۰۳ _____ اقتصاد انتخابات مجلس / علی سرزعیم
- ۱۱۱ _____ لنینی شدن فرایند / علیرضا شجاعی زند
- ۱۲۳ _____ امتناع وعده‌های انتخاباتی در سطح ملی / عباس عبدی
- ۱۳۱ _____ مجلس شورای اسلامی و سرمایه اجتماعی / غلامرضا غفاری
- ۱۴۱ _____ تحلیل پیامدهای اجتماعی و فرهنگی انتخابات؛ از منظر منازعات کلامی / محمد جواد غلامرضا کاشی
- ۱۵۱ _____ الزامات مجلس دهم برای بقا و ارتقای ایران / محمد فاضلی
- ۱۶۳ _____ گذار به مردم‌سالاری مستقیم / ناصر فکوهی
- ۱۷۱ _____ دروغ‌گویی در انتخابات؛ اشکال، سطوح، و پیامدها / حسن محدثی گیلوایی
- ۱۹۵ _____ احزاب شه‌ساخته دوره پهلوی و انتخابات / رضا مختاری اصفهانی
- ۲۰۳ _____ انتخابات فرصتی برای انشقاق یا ائتلاف / احمد میدری
- ۲۱۵ _____ ملاحظات درباره انتخابات در ایران / جواد میری
- ۲۲۳ _____ انتخابات و فرهنگ شهرت؛ مشاهیر ورزشی و هنری (سلبریتی‌ها) و انتخابات در ایران / راضیه یاسینی

■ ■ ■ انتخابات و مطالبات

- ۲۳۹ _____ انتخابات و مطالبات زنان / شیرین احمدنیا
- ۲۴۹ _____ انتخابات و مطالبات رأی اولی‌ها / سمیه توحیدلو
- ۲۶۳ _____ انتخابات، آموزش عمومی و مسئله آب / جبار رحمانی

- ۲۷۳ _____ مطالبات در حوزه گاز طبیعی و آینده ایران / مجید عباسی
- ۲۸۱ _____ انتخابات و اقلیت‌های مغفول: صدا و ژئوپلیتیک قومی-دینی / مهرداد عربستانی
- ۲۹۳ _____ رصد اقتصاد هنر ایران در آستانه انتخابات مجلس شورای اسلامی / محمدرضا مریدی

■ ■ ■ انتخابات و رسانه‌ها

- ۳۰۱ _____ رویکرد شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای به انتخابات ایران / عبدالله بیچرانلو
- ۳۰۹ _____ استفاده از ظرفیت پیام‌رسان‌های موبایلی در انتخابات / شادی ضابط
- ۳۱۹ _____ آن‌لاین بدون ایمیل / محمد معماریان
- ۳۳۱ _____ الگوی تبلیغات رسمی انتخابات در ایران با تأکید بر صداوسیما / نوح منوری
- ۳۳۹ _____ ناآرامی در نهاد ناپایدار شبکه همراه / فرشاد مهدی‌پور
- ۳۴۷ _____ رفتار انتخاباتی با نگاهی به مصرف رسانه‌ای / عباس نعمتی
- ۳۵۷ _____ اهمیت ویدئوهای منتشرشده در شبکه‌های اجتماعی مجازی در آستانه انتخابات مجلس دهم / حسین یزدان‌شناس

■ ■ ■ مطالبات در حوزه گاز طبیعی و آینده ایران

مجید عباسی
کارشناس انرژی

۱. مقدمه

انتخابات فرصتی است برای گفتمان‌سازی در حوزه‌های مهم زندگی اجتماعی ایرانیان و منابع هیدروکربنی انرژی به سبب نقش بی نظیرشان در درآمدهای دولت از جمله این حوزه‌ها هستند. قصد ما در این جستار تمرکز بر گاز طبیعی و واکاوی اهم مسائل مربوط به آن در بیست سال آینده است.

به‌رغم نقش کلیدی، بی‌نظیر و غیر قابل کتمان منابع هیدروکربنی انرژی در حیات اقتصادی و اجتماعی ایران در سده‌ی اخیر، در چند سال گذشته، نفت و گاز بیش از آنکه مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان قرار گرفته و بحث‌های کارشناسی در خصوص چگونگی بهره‌برداری بهینه از آنها شکل گیرد، مورد عنایت روشنفکران و منتقدانی بوده است که در پی شفاف‌سازی و به نوعی اثبات رابطه بین معضلات کنونی اقتصاد ایران و کالای نفت هستند. از این منظر و جدای دردسرهای سیاسی که منابع نفت و گاز برای کشور به همراه آورده‌اند، این منابع متهم هستند که مانع شکل‌گیری سیر طبیعی توسعه

در ایران و همچنین عامل بروز ناهنجاری‌های ناشی از توسعه نامتوازن بوده‌اند. با این دیدگاه موافق باشیم یا نه، باید توجه داشت که در شرایط فعلی اقتصادی و اجتماعی ایران و حداقل برای آینده نزدیک بیست‌ساله، جانشین قابل تصویری برای درآمدهای نفت و گاز ایران وجود ندارد و بعید است بدون این درآمدها، بنیان نظام اقتصادی و به تبع آن اجتماعی ایران حفظ شود. در چنین شرایطی بهتر است منابع و توان تحقیقاتی کشور بیش از آنکه متوجه توجیه مشکلات گذشته باشد، متمرکز بر یافتن راهی برای بهره‌برداری بهینه از منابع خدادادی کشور گردد. اگر اشتباهی هم در گذشته وجود داشته که حتماً همین‌طور است، بیشتر ناشی از چگونگی هزینه‌کرد درآمدهای حاصل‌شده از نفت و گاز است و منطقی نیست که اصل ایجاد درآمد بهینه از منابع کشور در سایه این تنازعات مورد غفلت واقع شود. ایران با داشتن ۱۰٪ ذخایر اثبات‌شده نفت دنیا در رتبه چهارم و با داشتن ۱۷٪ ذخایر متعارف اثبات‌شده گاز دنیا در رتبه دوم جهانی قرار می‌گیرد. چنین قابلیت‌های عظیمی برای بازدهی متناسب نیازمند توجه بیشتری هستند؛ به‌خصوص آنکه بازار انرژی دنیا با ورود بازیگرانی چون انرژی‌های نو و منابع نامتعارف هیدروکربنی اکنون به بازاری دوچندان رقابتی در مقایسه با گذشته نزدیک تبدیل شده است.

۲. نقش گاز در بازار انرژی دنیا

منابع هیدروکربنی انرژی در هر سه حالت اصلی ماده وجود دارند: جامد، زغال‌سنگ؛ مایع، نفت خام؛ و گاز، گاز طبیعی. در میان منابع هیدروکربنی، گاز طبیعی پایین‌ترین شدت کربن را داراست که موجب می‌شود دی‌اکسید کربن کمتری در تولید هر واحد انرژی ایجاد کند و سوختی مقبول از لحاظ زیست‌محیطی شناخته شود. گاز برعکس نفت خام فرایند چندان مشکلی برای آماده‌سازی جهت مصرف نهایی ندارد. این خصوصیات باعث شده است که روزه‌روز بر مصرف گاز دنیا افزوده شود. جدول زیر سهم سه حامل اصلی انرژی را در مصرف کل دنیا در بازه‌ای هفتادساله نشان می‌دهد.

جدول ۱. سهم حامل‌های اصلی انرژی در مصرف انرژی دنیا از سال ۱۹۶۵ تا ۲۰۳۵

۲۰۳۵	۲۰۱۵	۱۹۶۵	
۲۷ درصد	۳۰ درصد	۳۸ درصد	زغال‌سنگ
۲۷ درصد	۳۱ درصد	۴۱ درصد	نفت
۲۷ درصد	۲۴ درصد	۱۶ درصد	گاز

برای درک بهتر اهمیت گاز طبیعی، توجه به روند استفاده از انرژی‌های نوظهور انرژی خورشیدی و باد نیز می‌تواند راهگشا باشد. بر اساس آخرین پیش‌بینی‌ها، تا سال ۲۰۳۵ و با وجود همه حمایت‌های صورت‌گرفته در جهت افزایش سرعت استفاده از انرژی‌های

نو، سهم آنها از بازار انرژی دنیا به ۷٪ خواهد رسید. در سطح جهانی، از گاز برای تولید برق (۳۶٪)، در صنایع (۴۱٪)، حمل و نقل (۲٪) و سایرین شامل تأمین انرژی منازل (۲۱٪) استفاده می‌شود. از سوی دیگر، با توجه به شدت انرژی پایین‌تر و شکل‌گازی گاز طبیعی، حمل و نقل و ذخیره گاز طبیعی با مشکلات و چالش‌هایی همراه است. درحالی‌که هزینه انتقال نفت بخش کوچکی از هزینه تمام‌شده آن را تشکیل می‌دهد، هزینه انتقال گاز در تعیین قیمت نهایی آن بسیار مؤثر است و به همین دلیل قیمت گاز برعکس قیمت نفت مشخص و استاندارد نیست و به جغرافیای سیاسی کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده بستگی دارد.

روش‌های عمده انتقال گاز طبیعی عبارت‌اند از: خط لوله و LNG، که مبتنی بر تبدیل گاز طبیعی به مایع با استفاده از فرایندهای فیزیکی فشار و سرمایش، انتقال گاز مایع و تبدیل مجدد آن به گاز در مقصد است.

در حال حاضر، ۲۲ درصد انتقال گاز صادراتی دنیا از طریق خطوط لوله و ۱۰ درصد از طریق، LNG است، درحالی‌که مطابق پیش‌بینی‌های صورت‌گرفته، این نسبت‌ها تا سال ۲۰۳۵ به ترتیب به ۱۹٪ و ۱۶٪ خواهند رسید که نشان‌دهنده رشد روزافزون صنعت LNG در دنیاست.

نکته حائز اهمیت در خصوص LNG آن است که این تکنولوژی اگرچه نه به تمامی، تقریباً در انحصار شرکت‌های امریکایی است.

۳. منابع گاز جهان و ایران

با وجود منابع گسترده گاز متعارف در دنیا، منابع اصلی و بالقوه صادرات گاز دنیا از لحاظ جغرافیایی تجمع‌یافته هستند. حدود ۷۰ درصد منابع اثبات‌شده گاز متعارف دنیا در روسیه و خاورمیانه متمرکز شده است. در این میان، سهم روسیه با ۲۵٪، ایران ۱۷٪ و قطر ۱۳٪ از منابع متعارف گاز جهان، پررنگ‌تر از سایرین است. میدان‌گازی پارس جنوبی، مشترک بین ایران و قطر، به‌تنهایی ۱۰٪ درصد گاز جهان را در خود جای داده است. به اینها اضافه کنید که میزان احتمال موفقیت در اکتشاف منابع گازی در ایران به صورت میانگین حدود ۷۹ درصد است، درحالی‌که متوسط جهانی آن تنها ۳۰٪ تا ۳۵٪ است.

از میان روسیه، ایران و قطر به عنوان سه کشور اول دارنده ذخایر متعارف گاز در دنیا، تنها ایران است که تراز صادرات و واردات گازش با توجه به واردات گاز از ترکمنستان تقریباً صفر است. حدود ۹۰ درصد صادرات روسیه از طریق خط لوله با تکیه بر زیرساخت‌های

عظیمی مشتمل بر ۱۵۰/۰۰۰ کیلومتر خط لوله نصب شده است، درحالی که حدود ۸۵ درصد صادرات گاز قطر از طریق LNG است. انتظار می‌رود تا ۵ سال دیگر، امریکا و استرالیا با استفاده از منابع گازی نامتعارف خود به همراه قطر و روسیه، چهار صادرکننده اول گاز در دنیا باشند و طبیعی است که ایران را کشور رقیب به شمار آورند. رشد تولید منابع گاز نامتعارف در امریکا و استرالیا نشان‌دهنده آن است که تا چه حد بازار گاز در خطر اشباع است و احتمال آن هست که با وجود این منابع عظیم، راهی برای تبدیل آن به ثروت گشوده نشود، هرچند این احتمال فعلاً در سطح نگران‌کننده‌ای نباشد.^۱

۴. تهدیدهای بازار صادرات گاز ایران

۴.۱ منابع نامتعارف گاز

شواهد حاکی از وجود منابع نامتعارف گاز در اروپا و به خصوص چین است، اگرچه هنوز هم میزان گاز قابل استخراج این منابع اثبات نشده است. کشورهای اروپایی بیشتر به دلایل زیست‌محیطی و چین با ملاحظات فنی تا به حال چندان در توسعه این منابع فعال نبوده‌اند؛ امریکا با هدف کاهش اتکای مراکز عمده مصرف انرژی جهان به منابع کشورهایی که عموماً در راستای سیاست امریکا حرکت نمی‌کنند (روسیه، ایران و ونزوئلا) برای جلوگیری از نفوذ اقتصادی و سیاسی آنها، فعالانه به ترغیب اروپا و چین به استخراج منابع گازی نامتعارف می‌پردازد. هنوز هم هزینه استخراج منابع نامتعارف به مقدار قابل توجهی بیش از منابع متعارف ایران است، با پیشرفت تکنولوژی و حرکت شرکت‌های امریکایی متخصص در این زمینه به بازارهای خارج از امریکا، احتمال افزایش تولید و کاهش نیاز اروپا و چین به گاز وارداتی وجود خواهد داشت.

۴.۲ خط لوله زیردریایی ترکمنستان - آذربایجان

درحالی که اروپا فعالانه به دنبال متنوع‌ساختن منابع انرژی خود است که بیش از حد به روسیه متکی است، گاز آذربایجان که با استفاده از خط لوله TANAP به اروپا منتقل خواهد شد، مکفی به نظر نمی‌رسد. ولی، منابع ترکمنستان که حدود ۴ درصد منابع گاز متعارف جهان را شامل می‌شوند، می‌تواند رقیب قدرتمندی برای گاز روس‌ها باشند. از این رو و با توجه به تحریم‌های ایران، خط لوله زیردریایی بین ترکمنستان و آذربایجان پیشنهاد شده است که معروف به خط لوله Trans Caspian است. اگرچه ملاحظات فنی و زیست‌محیطی قابل توجهی در راه اجرایی شدن این پروژه قرار دارد و نفوذ دولت روسیه در ترکمنستان به قوت خود باقی است و همین‌طور با توجه به آنکه نظام حقوقی دریاچه خزر هنوز هم نهایی نشده است و مانعی جدی در راه اجرایی شدن این پروژه است، کشورهای

ترکیه و آذربایجان برای منتفع شدن از ترانزیت گاز ترکمنستان، به دنبال عملی شدن این پروژه هستند و در این راه از پشتیبانی امریکا نیز برخوردارند. در صورت عملی شدن این خط لوله، عملاً بازار گاز اروپا برای ایران تمام شده خواهد بود.

۴.۳ منابع گازی شمال آفریقا

اخیراً در آگوست ۲۰۱۵، شرکت ایتالیایی ENI موفق به کشف منابع گازی عظیمی در مخزن ZOHR مصر شده است که می‌تواند برای تغذیه بازار اروپا مورد استفاده واقع شود. در حال حاضر، پروژه‌های در این زمینه به تصویب نرسیده است و هنوز میزان تخصیص این گاز به بازار داخلی مصر و سهم صادرات مشخص نیست. ولی، حتی در صورت مصرف داخلی آن، منابع رژیم صهیونیستی و قبرس که پیش از این قرار بود به مصر صادر شوند، می‌توانند برای صادرات به اروپا مورد استفاده واقع شوند. ENI اعلام کرده است که در حال مطالعه برای شروع تولید از مخزن ZOHR تا سال ۲۰۲۰ است.

۴.۴ تحریم‌ها

با وجود تحریم‌ها، ایران چندان قادر به گسترش صادرات گاز خود نخواهد بود، همان‌طور که تنها قرارداد جدی صادرات گاز ایران پیش از شروع تحریم‌ها منعقد شده است. علاوه بر آن، ادامه تحریم‌های امریکا حتی در صورت لغو تحریم‌های بین‌المللی، باز هم سدی در مقابل گشایش در صادرات گاز ایران خواهد بود، چنان‌که پیش از این هم ذکر شد، عمده تکنولوژی LNG متعلق به شرکت‌های امریکایی است و رقابت در این بازار بدون کمک این شرکت‌ها به‌سختی میسر است.

۴.۵ رشد بیش از پیش مصرف داخلی

بر اساس پیش‌بینی‌های سال ۲۰۱۵، ایران با تولید سالانه ۱۶۰ میلیارد مترمکعب گاز، تولیدکننده سوم گاز دنیا پس از روسیه و امریکاست و در عین حال جایگاهی در صادرات گاز ندارد. اگرچه جایگاه ایران در مصرف سرانه گاز خارج از ده کشور اول دنیاست، به هر صورت با افزایش مداوم مصرف داخلی که چندان هم بازدهی مطلوبی ندارد^۲، ظرفیت چندان برای صادرات باقی نخواهد ماند.

۵. جمع‌بندی و پیشنهادها

۵.۱ تلاش جهت ایفای نقش در صادرات گاز به اروپا با خرید سهام خط لوله TANAP یا Trans Anatolian Natural Gas Pipeline قسمت مرکزی از یک کریدور است که برای انتقال گاز حوزه دریای خزر (در حال حاضر فقط گاز آذربایجان) به اروپا طراحی شده است و طول کشور ترکیه را پوشش می‌دهد. گاز ورودی به این خط لوله از پروژه

شاه‌دنیز-۲ آذربایجان تأمین می‌شود و ایران نیز با واسطه شرکت NICO، ۱۰ درصد در این پروژه سهم دارد. در اهمیت این پروژه همین بس که این پروژه از معدود استثناهای تحریم ایران بوده است و مجریان اجازه ادامه سرمایه‌گذاری حتی با وجود شریک ایرانی داشته‌اند. اگرچه حاشیه سود این پروژه با نرخ‌های فعلی گاز چندان بالا نیست، TANAP نقش کلیدی در شکستن حصر جغرافیایی حوزه نفت و گاز خزر دارد و با توجه به جلوگیری از این پروژه در مقایسه با رقبایی چون Turkish Stream که از سوی روسیه دنبال می‌شود، دور از ذهن نیست که در آینده نزدیک نقش مؤثری در اقتصاد و ژئوپولیتیک منطقه بازی کند. با توجه به محذورات مالی دولت، شاید سرمایه‌گذاری متقابل آذربایجان و ترکیه در یکی از پروژه‌های بالادستی ایران قابل بررسی باشد.

۲.۵ عدم تعجیل در نهایی‌شدن رژیم حقوقی خزر

رژیم حقوقی دریای خزر از زمان فروپاشی شوروی سابق و ازدیاد کشورهای ساحلی آن نامشخص است. ملاقات‌های فراوانی میان روسیه، ایران، قزاقستان، ترکمنستان و آذربایجان برای تعیین رژیم حقوقی و سهم هریک از کشورها از منابع این دریا صورت گرفته است؛ حتی گهگاه اعلام می‌شود پیشرفت‌های خوبی در دستیابی به یک رژیم حقوقی مقبول همه کشورهای ساحلی رخ داده است. باید توجه کرد که ایران منبع نفت و گاز مشترک در حال بهره‌برداری و یا حتی در حال توسعه از جانب همسایگان، در دریای خزر ندارد. هزینه استخراج منابع ایران در دریای خزر با توجه به عمق آب، قابل مقایسه با منابع خشکی و خلیج فارس نیست. بنابراین، نفع ایران در نهایی‌شدن رژیم حقوقی خزر، در مقایسه با خطر اجرایی‌شدن خط لوله زیردریایی ترکمنستان - آذربایجان قابل چشم‌پوشی است و بهتر است تا حد امکان تصویب رژیم حقوقی جدید خزر به تعویق افتد.

۳.۵ بازبینی استراتژی CNG کشور

سهم حمل‌ونقل در مقایسه با سایر صنایع در سید مصرف گاز دنیا چندان قابل توجه نیست. ایران از جمله معدود کشورهای دنیاست که در گسترش مصرف CNG سرمایه‌گذاری قابل ملاحظه‌ای انجام داده‌اند. این کوشش به‌خصوص با محدودیت‌های اعمال شده بر واردات بنزین دوچندان شد تا جبرانی بر کمبود بنزین باشد.

با توجه به افزایش ظرفیت تولید بنزین در کشور در سال‌های پیش رو، نیاز به CNG برای صنعت حمل‌ونقل کاهش خواهد یافت. از سوی دیگر، مطابق آخرین تحقیقات صورت‌گرفته در حالی که مصرف CNG برای خودروهای سنگینی نظیر اتوبوس‌ها و کامیون‌های شهری کاملاً اقتصادی است، ابهامات جدی در خصوص اقتصادی بودن این

سوخت برای خودروهای سواری شخصی وجود دارد. بنابراین، لازم است استراتژی کشور در صنعت CNG مورد بازبینی واقع شود و سعی گردد از زیربنای ایجاد شده در حوزه‌هایی که توجیه اقتصادی مقبول‌تری دارند استفاده شود.

۵. اعمال مدیریت واحد در تحقیقات و پژوهش‌های مورد نیاز جهت اکتشاف، تولید، انتقال و صادرات گاز

با توجه به محدودیت منابع و به جهت افزایش کیفیت و اثربخشی تحقیقات و پژوهش‌های مرتبط با صنعت گاز، لازم است مدیریت واحدی وظیفه هدایت پژوهش‌های راهبردی مورد نیاز این صنعت را بر عهده گیرد و بر حوزه‌های زیر متمرکز گردد:

- گرچه ذخایر گاز متعارف ایران به قدر کافی قابل توجه‌اند و قابلیت افزایش آنها نیز از شانس بسیار بالایی برخوردار است، در جهت تثبیت جایگاه ایران در آینده بلندمدت بازار گاز جهان و استقلال از دانش رقبا، لازم است مطالعات منابع گاز نامتعارف در ایران آغاز گردد.

- حتی در صورت نبود هرگونه تحریم در استفاده از تکنولوژی LNG، باز هم خط لوله گزینه‌ای قابل توجه در انتقال و صادرات گاز است. در حال حاضر، خطوط لوله گاز نصب شده در کشور عموماً جوان هستند، ولی به زودی وارد میانه عمر خود خواهند شد و با مشکلاتی نظیر خوردگی مواجه می‌شوند و به شکل طبیعی ایران نیازمند توسعه تکنولوژی‌های ایمن‌سازی خطوط لوله است و نیاز است پروژه‌های تحقیقاتی در این خصوص با جدیت دنبال شوند.

- در حال حاضر، طرح جامع انرژی کشور در مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی در حال انجام است و اطلاعات مورد نیاز برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری صادرات گاز در بیست سال آینده می‌تواند جزء مهمی از آن را تشکیل دهد تا به سؤالات زیر پاسخ مناسب داده شود:

- تخمین نیاز داخل و هدف صادرات برای بیست سال آینده؛
- تخمین نیاز داخل به تفکیک بخش صنعت، برق، خانگی، حمل‌ونقل و پتروشیمی و سیاست قیمت‌گذاری هر بخش؛
- تخمین سهم LNG و خط لوله در صادرات گاز متناسب با بازارهای صادراتی گاز؛
- تخمین سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی مورد نیاز برای هر بخش؛
- تدوین سیاست‌های چندبخشی به همراه سایر وزارت‌های مرتبط نظیر وزارت امور خارجه، وزارت صنایع و وزارت نیرو جهت گسترش منابع گازی؛

۵. ۵ ارتقای جایگاه و اثربخشی شرکت ملی گاز با انتصاب معاونان وزارتخانه‌های نفت، خارجه، نیرو و اقتصاد به عضویت هیئت‌مدیره آن.

پی‌نوشت

۱. برخی احتمالات حاکی از آن است که حمایت ترکیه و قطر از سقوط رژیم اسد به سبب مخالفت اسد با اتصال گاز قطر به خط لوله گاز ترکیه به اروپا بوده است و روسیه هم به دلیل جلوگیری از چنین خط لوله‌ای از سوریه حمایت تمام‌قد می‌کند.
۲. چنان‌که ضریب شدت انرژی که نشان‌دهنده میزان انرژی مصرف‌شده برای تولید یک دلار از تولید سرانه کشور است، در ایران دو برابر میانگین جهانی است.